

УДК 379.845

Захарченко О.В.
к.е.н., доцент кафедри маркетингу
Одеської державної академії будівництва та архітектури (ОДАБА)

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ

Анотація В статті розглянуті проблеми розвитку і розширення кордонів сільського зеленого туризму, визначені його переваги та перспективи для сільських жителів та сіл в цілому.

Ключові слова: сільський туризм, туристичний продукт, напрям туризму, центри зеленого туризму, рекреаційні потреби, сільськогосподарська діяльність.

Вступ. Сьогодні за наявності гострих економічних і соціальних проблем села відбувається пошук нових і розвиток існуючих шляхів і методів інноваційного виробництва та надання послуг, визначаються стратегічні перспективи майбутнього сільського господарства. Це, в загальному, є також характерним для туристичної галузі і, у вузькому значенні, для сільського туризму. Актуальність наукового забезпечення стосовно його розповсюдження і розвитку по всій території України зумовлено тим, що така господарська діяльність на селі виступає в якості інструменту стабільного соціально-економічного сільського розвитку, адже відбувається наповнюваність місцевого бюджету та збільшення зайнятості населення, відроджуються народні звичаї, промисли, пам'ятки історико-культурної спадщини. Доцільність даного виду туризму і його розвиток в Україні підтверджує досвід проведення фінальної частини Євро-2012, що надав нового імпульсу для популяризації нашої країни в світі. Розвиток сільського туризму в Україні зможе суттєво поліпшити соціально-економічну ситуацію в країні в цілому.

Постановка завдання. Проблемами розвитку і розширенням кордонів сільського зеленого туризму займалися протягом багатьох років і досліджують тепер вітчизняні і закордонні вчені: З.В.Герасимчук, Л.Г. Мельник, М.В. Глядіна, О.В.Шкарупа, В.С.Преображенський, М.І.Кабушкин, О.Б. Здоров, В.О.Квартальний, Н.С. Міроненко, Ю.Г. Саушкін, В.Б. Сочава, Е.Б. Алаєв, В.А. Кліцунова, В.А. В.Е.Вікулов, С.В.Рященко., Т.П. Савенкова, Т.В. Ханташкєєва, Г.М.Демишкевич, І.М. Карпова, Ж.В. Животова та інші. Але в роботах цих

вчених недостатньо уваги приділено формуванню інноваційно-інвестиційного клімату в цій галузі і розвитку сільського туризму на основі появи нових форм ведення господарства, особливо - фермерства.

Метою даного дослідження є наукове обґрунтування перспектив розвитку сільського туризму в Україні.

Результати. Складна економічна ситуація в країні призвела до неможливості більшості населенню задовольнити рекреаційні потреби так, як це роблять громадяни високорозвинених країн. Особливо це стосується жителів великих міст, які проживають в умовах урбанізованого середовища та екологічно небезпечного довкілля. Це призвело до посилення зацікавленості до сільського туризму як одного з альтернативних і недорогих видів відпочинку. Також є передумови для розвитку зеленого екологічного туризму, який стає все більш популярним серед міського населення. Розвиток цього виду туризму призведе до забезпечення раціонального природокористування і збереження природи завдяки поширенню просвіти і фінансових надходжень від цієї галузі.

Всі твердження щодо того, що туризм принципово відрізняється від інших форм господарської діяльності не знайшли свого підтвердження. Але він має свою специфіку, що відрізняє його від торгівлі товарами і послугами. Адже тут здійснюється торгівля послугами і товарами одночасно (послуги суттєво переважають). Результатом діяльності у туризмі виступає туристичний продукт.

Головною метою сільського туризму є отримання прибутку через задоволення туристичних потреб населення: надання житла, харчування, транспортного й екскурсійного обслуговування та іншого сервісу.

Сільський туризм пов'язаний з сільським населенням і з сільським середовищем, в центрі яких знаходяться природа і людина. Він не наносить шкоди природному середовищу і робить істотний внесок у розвиток сільської місцевості. При цьому дозволяє використовувати існуючий житловий фонд і не вимагає значних інвестиційних витрат. В туристичній діяльності України це нове інноваційне рішення, яке призводить до покращення якості і рівня життя та доходів сільського населення. «Враховуються усі види сільського туризму: зелений туризм, відпочинок (проживання) в сільських будівлях (агрооселях), агротуризм, науково-пізнавальний туризм, спортивно-оздоровчий (пішохідний, лижний, гірський, велосипедний, кінний), релігійний туризм»[1, с.19].

Сільський туризм допомагає жителям вирішувати цілу низку соціальних і економічних проблем: реалізація на місці продукції особистого селянського господарства та збільшення зайнятості сільського населення в багатьох сферах економіки: в готельному бізнесі, зв'язку, банківській сфері, на транспорті. Тобто, це галузь, де найбільш чітко проявляється мультиплікаційний ефект. Від його розвитку суттєво будуть вигравати сільське господарство, будівництво, культура, місцеві ремесла та ін.

Вагомою перевагою сільського туризму є його швидка окупність. Порівняно до інших секторів туристичної індустрії «мікроекономічна модель сільського туризму є мало-затратною, а це дає можливість конкурувати за показником «ціна-якість» з іншими туристичними продуктами»[1, с.23]. Сільський туризм є одним із небагатьох видів діяльності, який дозволяє комбінувати різні виробничі аспекти, тим самим збільшувати отримані прибутки за рахунок прямої реалізації аграрної продукції за ціною, яка більша гуртових цін в декілька разів. Також є можливість більш ефективно використовувати нерухомість, зокрема закладів харчування і готелів. Отже, цей вид туризму дозволить сільським жителям поєднувати диверсифікацію сільськогосподарської діяльності з валоризацією виробленої продукції і нерухомості.

Разом з вищезазначеними позитивними зрушеннями, існує ряд «проблем в сучасно-

му стані сільського туризму в Україні: законодавча база не відповідає сучасним стандартам і вимогам, рівень сільської інфраструктури досі залишається дуже низьким (за винятком окремих регіонів), недостатньо вкладається коштів в рекламування цього виду туризму як на українському просторі, так і на зовнішньому тощо» [1, с.25].

Україна має значні природні, кліматичні та рекреаційні ресурси для розвитку сільського туризму. Ці ресурси характеризуються тим, що в країні є багато регіонів з привабливою сільською місцевістю, гірськими масивами, морськими узбережжями, озерами, річками, просторими степами та пустинею. Також існує історико-культурний потенціал та можливості для вирощування екологічно чистої продукції для населення.

На території України для кожного регіону характерним є свій напрям розвитку сільського туризму. Так, в ньому, Західний регіон займає провідне місце. Найбільш популярний район Карпат - це гірські лижі, можливість зустріти Новий рік та різдвяні свята, незвичайні ландшафти, чисте повітря. Найбільш відомі центри – Яремче, Верховина, Косів, Вижниця, Рахів, Сколе, Славське. Прискорений розвиток сільського туризму відбувся через високий рівень безробіття, який змусив населення самостійно вирішувати проблеми власної зайнятості шляхом використання даного сектора туризму та користуючись сприятливою кон'юктурою останніх років. Зміцненню матеріальної бази сільського туризму у Карпатах сприяють і гроші так звані «заробітчани», які працюють у багатьох країнах Європи.

Другим за популярністю є південний регіон. «Родзинкою» Криму є його багатоетнічність, яку формують великі громади кримських татар, болгарів, німців, греків. Привабливим постає можливість пізнавати їх культуру та побут, спробувати страви традиційних кухонь, відвідати відомі пам'ятники природи та культури. Найбільш популярні центри такого туризму у Криму – Алушта, Форос, Коктебель, Партеніт, Рибаче, Лобановка, Чорнопілля, Олександрівка. Сільський туризм у Криму отримав значно менший розвиток, ніж у Карпатах. Це пов'язано з тим, що основний потік туристів у літній період зосереджений у курортній зоні

на самому узбережжі, де найбільш масовим є відпочинок у приватному секторі Автономної Республіки. Поступово розвивається зимовий відпочинок.

Центральна частина України цікава своїм ландшафтом. Головні центри зеленого туризму:

Великі Сорочинці та Диканька – місця, пов'язані з великим Гоголем, а також столиця українського гончарства – село Опішня Зіньківського району;

Дніпропетровська область: с. Могильов, с. Петриківка (Царичанського району) – місце, де можна поринути у часи козацтва;

Черкащина: м. Корсунь-Шевченківський – батьківщина Тараса Шевченка та центр козацтва.

Територія Поділля, яка складається з трьох областей Тернопільської, Хмельницької та Вінницької, відома пам'ятниками оборонної архітектури - Кам'янець-Подільська та Хотинська фортеці. Надзвичайно красиві ландшафти сформовані невеликими горами – Кременецькими, Товтрами та каньйоном Дністра та Південного Бугу. Тут є понад сотні печер (наприклад, печера «Оптимістична» занесена у Книгу рекордів Гінеса, як найдовша у Європі, протяжністю 207 км).

Найменш розвинений сільський туризм у Східній Україні. Кількість садиб не забезпечує весь попит в цьому високоурбанізованому регіоні, лише частково задовольняється пропозицією відпочинку на морському узбережжі [2, с. 39].

За результатами дослідження пропонується створення нових турів у сільському туризмі України, що передбачає надання туристичним групам відпочинку у вигляді кінних подорожей по історико-культурним місцям. Найбільш актуальна ця послуга у областях з багатим ландшафтом, історико-культурною спадщиною. Це інноваційне рішення сприятиме «зниженню соціальної напруги та розвитку села»[3, с.63].

Розвитку сільського туризму буде сприяти рівень гостинності в сільській садибі, який залежить, не в останню чергу, від рівня якості і привабливості матеріально-технічної бази та вміння господарів створи-

ти в оселі атмосферу невимушеності, неформальності та сімейного сільського затишку. Розрахунки за відпочинок доцільно здійснювати за принципом „все враховано” („all included”).

Актуальною для розвитку сільського туризму є поява нових форм ведення господарства, особливо – фермерства. Агротуризм, створений на цій основі, може принести комплексне задоволення туристам від особистої добровільної участі у технологічних процесах з виробництва сільськогосподарської продукції, в тому числі по догляду за тваринами. Агротуризм – вагомий соціально-економічний чинник відродження культури села, а також реально може і повинен стати одним із визнаних напрямів розвитку позасільськогосподарської діяльності сільського населення й підвищення рівня його добробуту.

Цінова політика також має велике значення, адже оптимальна ціна для конкретного регіону повинна враховувати не тільки рівень життя місцевого населення, але і якість продукції і умови проживання для туристів: наявність різних видів транспорту, систем водо-, енерго-, газозабезпечення, системи зв'язку, доступність об'єктів рекреаційного значення.

Висновки. Важливим аспектом туристичного продукту слід вважати можливість використання етнографічних особливостей території: ознайомлення із традиціями, національною кухнею, ремеслами, фольклором конкретної місцевості, а також участь в етнографічних святах, приурочених до найбільш важливих подій у житті населення.

Сільський туризм, заснований на принципах сталого туризму, може сприяти вирішенню соціально-економічних та екологічних проблем, пов'язаних із деградацією навколишнього середовища, передусім земельних і водних ресурсів, збідненням біорізноманіття. Його розвиток дозволить збільшити зайнятість населення у депресивних сільськогосподарських районах, диверсифікувати діяльність фермерських господарств, що буде сприяти відродженню українського села.

Список літератури:

1. Рутинський М.Й., Зінько Ю.В. Сільський зелений туризм. Навч.посібник. К: 2006.
2. Герасимчук З.В. Регіональна політика розвитку рекреаційної сфери: механізми формування та реалізації / З.В. Герасимчук, М.В. Глядіна. – Луцьк: "Надстир'я", 2006. – 161 с.
3. Кабушкин Н.И. Организация туризма. Учебное пособие. Новое знание, 2003.-632с.
4. Здоров А.Б. Экономика туризма. Учебник. Москва: Финансы и статистика, 2004.-272с.
5. Сергеева Т.К. Экономический туризм. Учебник. Москва: Финансы и статистика, 2004.-360с.

Summary. *The article deals with the problem of extending the rural and eco-tourism, by its advantages and prospects for villagers and village as a whole. The purpose of this study is a scientific justification prospects of development of rural tourism in Ukraine. Today, in the presence of acute economic and social problems of the village is the search for new and existing development methods and innovative ways of production and service provision defines the strategic perspectives of the future of agriculture. The relevance of scientific support regarding its distribution and development throughout Ukraine due to the fact that such economic activity in rural areas serves as a tool for sustainable socio-economic rural development, because there is overcrowding in the local budget and increase jobs, reviving folk customs, crafts, monuments points of interest historical and cultural heritage.*

A significant advantage of rural tourism is its return on investment. Compared to other sectors of the tourism industry microeconomic model of rural tourism is a low cost, which makes it possible to compete in terms of "money" with other travel products. Rural tourism is one of the rare activities that allows to combine different aspects of production, thereby increasing profits obtained through direct implementation of agricultural products at a price higher wholesale prices several times. It is also possible to make better use of real estate, including catering and hotels

Rural tourism can contribute to solving social, economic and environmental problems associated with environmental degradation, especially land and water resources, biodiversity depletion. Its development will increase employment in depressed rural areas that will contribute to the revival of the Ukrainian village. An important aspect of the tourism product should consider the possibility of using ethnographic features Ukrainian territory.

Keywords: *rural tourism, tourism product direction tourism, green tourism centers and recreational needs of agricultural activity.*